

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA****Codi:** 36643**Nom:** Teoria i història del periodisme**Cicle:** Grau**Crèdits ECTS:** 6**Curs acadèmic:** 2025-26**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
1334 - Grau en Periodisme	Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació	2	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1334 - Grau en Periodisme	Evolució del periodisme i de la comunicació	OBLIGATÒRIA

COORDINACIÓ

MARTINEZ GALLEGO FRANCISCO ANDRES

RESUM

L'objectiu de la matèria és apropar a l'alumnat al coneixement de la producció informativa preferentment dels segles contemporanis, encara que introduint també alguna qüestió del protoperiodisme i tot partint del segle XVIII fins a l'actualitat. L'enfocament dona prioritat a la construcció social de la realitat mitjançant el discurs periodístic com a discurs històric públic del present de cada època, de manera que ajuda també a comprendre la funció i l'ús del periodisme en l'actualitat. Els continguts fan referència de manera comparativa a Espanya i sobre tot a alguns països d'Europa Occidental i dels Estats Units.

Pel que fa a la part teòrica, s'introdueix i analitza l'anomenat camp periodístic, així com els conceptes i els principals corrents teòrics del periodisme, a la vegada que es considera els mitjans de comunicació més significatius de cada època, tot fent menció a l'estatus professional i a les rutines productives dels diferents períodes. Tot això s'aprofita per a realitzar alguns debats i pràctiques amb l'estudiantat amb la finalitat d'induir una reflexió col·lectiva sobre el periodisme i els periodistes en termes de passat-present i amb l'objectiu de que aquests adquirisquen la capacitat de relacionar fets i fenòmens, i ser capaços de traçar comparacions amb aspectes de l'actualitat periodística que tinguen una certa similitud.

ODS 4: Educació de qualitat: L'assignatura promou una comprensió crítica i contextual del periodisme com a forma de construcció del present i com a vehicle d'influència social. El coneixement històric dels mitjans i

de les seues relacions amb les estructures de poder i els processos democràtics apunta directament a la formació d'una ciutadania crítica i global. Es cultiven competències per a reflexionar sobre la llibertat de premsa, la censura i la configuració de l'opinió pública: tots aquests són pilars d'una educació transformadora i crítica.

ODS 16: Pau, justícia i institucions sòlides: L'enfocament històric del curs emfatitza els processos d'institucionalització del periodisme, la lluita per la llibertat de premsa, la censura (especialment durant el franquisme), i els conflictes entre mitjans i poder polític. Tot això incideix en la comprensió de les llibertats fonamentals, especialment el dret a la informació, i la necessitat d'institucions mediàtiques independents en el marc d'una democràcia. També s'aborda la funció pública del periodisme com a garant de transparència i rendició de comptes.

CONEXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

És convenient tindre aprovada l'assignatura d'*Història de la Comunicació* de primer curs. Es recomana un coneixement bàsic de l'anglès i elemental del francès, italià i portuguès, atès que es farà servir alguna documentació i hemerografia en aquestes llengües, a més d'en català i castellà.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENTATGE

-

Capacitat per a buscar, seleccionar, llegir, interpretar i analitzar textos i documents tant escrits com audiovisuals (capacitat analítica, sintètica i crítica) .

Conèixer els aspectes socials, històrics, econòmics i culturals dels contextos propis i aliens rellevants.

Que els estudiants hagen demostrat posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé descansa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.

Que els estudiants tinguen la capacitat d'arreglar i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seua àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguen una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

Introducció i antecedents. Què és la teoria i història del periodisme: aproximacions conceptuals i claus de l'evolució del periodisme

La teoria i història del periodisme constitueixen camps interdisciplinaris que aborden l'estudi de les formes, funcions, pràctiques i condicions materials de la producció informativa en diferents contextos històrics. Des d'una perspectiva conceptual, el periodisme pot definir-se com una pràctica social i institucional orientada a la producció i difusió pública d'informació d'actualitat, generalment mediada per dispositius tècnics i condicionada per estructures polítiques, econòmiques i culturals. La seua evolució ha estat marcada pel desenvolupament de les tecnologies de comunicació, les transformacions en les relacions entre Estat i societat, i la consolidació de l'esfera pública com a espai de deliberació. En termes historiogràfics, es distingeix entre un periodisme premodern lligat al poder i a la propaganda, i un periodisme modern orientat cap a la professionalització, l'autonomia i la funció crítica.

Cap a la configuració del periodisme contemporani. Els inicis del periodisme modern: la importància creixent de la informació, opinió pública i llibertat de premsa

El periodisme modern comença a configurar-se entre els segles XVII i XIX, en paral·lel al sorgiment de l'opinió pública il·lustrada i a les lluites per la llibertat d'expressió i premsa. En aquest període, la informació deixa de ser un privilegi restringit per a convertir-se en bé públic, associat al debat polític i a la construcció de ciutadania. La premsa periòdica adquireix funcions noves: vigilar el poder, informar el públic i fomentar el pensament crític. La Il·lustració i les revolucions burgeses (americana i francesa) van impulsar la idea del periodisme com a garantia dels drets civils, la qual cosa va tensionar el control estatal i va establir les bases del model liberal de premsa.

El desenvolupament del periodisme modern. La popularització i consolidació de la premsa. El periodisme francès, el periodisme anglès i el periodisme nord-americà

Durant el segle XIX i començaments del XX, el periodisme va experimentar un procés d'institucionalització i massificació. A França, la premsa es va vincular estretament amb la política i la cultura republicana, desenvolupant un estil d'escriptura polèmic i ideologitzat. A Anglaterra, el model es va inclinar cap a la informació objectiva i el respecte pels fets, associat al creixement d'una classe mitjana alfabetitzada i a la professionalització de l'ofici. Als Estats Units, la premsa es va industrialitzar ràpidament, impulsant un model empresarial i pragmàtic, amb grans capçaleres, periodistes professionals i un públic ampli. Aquesta etapa va consolidar el periodisme com a poder mediador en la vida pública.

L'evolució periodística després de la II Guerra Mundial. De l'ideal democràtic al periodisme instrumentalitzat en contextos de Guerra Freda

Després de la Segona Guerra Mundial, el periodisme va adquirir un paper clau en la consolidació de les democràcies liberals, reforçant l'ideal del quart poder. Van sorgir organismes internacionals de regulació, es va professionalitzar la formació de periodistes i es va estendre un model normatiu basat en l'objectivitat, la verificació i la neutralitat. Al mateix temps, durant la Guerra Freda, els mitjans van ser instrumentalitzats com a eines de propaganda i control ideològic. Als països del bloc socialista o en dictadures com la franquista, el periodisme va funcionar sota censura, mentre que en les democràcies occidentals va començar a emergir una crítica cap a la concentració de mitjans i la seua subordinació al poder econòmic.

Transformacions del periodisme de les últimes dècades. Digitalització, crisi del model tradicional i noves formes de producció informativa

Des de finals del segle XX fins hui, el periodisme ha viscut transformacions estructurals profundes. La

digitalització i l'auge d'Internet han erosionat els models tradicionals de negoci, alterat les rutines professionals i diluït les fronteres entre emissors i receptors. Les xarxes socials i les plataformes digitals han multiplicat els canals d'informació, però també han generat fenòmens com la desinformació, la polarització i el descrèdit dels mitjans convencionals. Al mateix temps, han sorgit noves formes de periodisme independent, col·laboratiu i d'investigació que busquen recuperar la funció crítica de l'ofici. El periodisme actual es troba, per tant, en una cruïlla entre la seua vocació democràtica i les lògiques del mercat i la tecnologia.

Aquests continguts es plasmaran en els següents resultats d'aprenentatge:

- Distingir les principals tradicions periodístiques occidentals i la seua evolució a través dels seus elements més significatius.
- Explicar les modalitats periodístiques fonamentals i els suports o mitjans de referència que els són propis per a comprendre el camp periodístic en les diferents èpoques històriques.
- Identificar els periodistes rellevants i situar-los en el seu context social.
- Distingir críticament els diferents discursos periodístics i la seua relació amb els discursos culturals/polítics hegemònics contemporanis.
- Discriminar la documentació històrica, especialment la de naturalesa hemerogràfica i arxivística.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria	60,00
Total hores	60,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	0,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	33,00
Estudi i treball autònom	32,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	25,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	90,00

METODOLOGIA DOCENT

Un cert coneixement del passat del periodisme i del que ha suposat en cada època no només és necessari per a la formació d'un futur professional d'aquest camp sociocultural, sinó també per tenir consciència del paper que hi ha jugat i juga la producció periodística, en tant que discurs històric de gran influència social, en el desenvolupament de la democràcia i de la llibertat. Aquest saber específic, a més, resulta útil socialment a un futur professional del periodisme, atès que ajuda a millorar i fins i tot a innovar des de la tradició pròpia o des de la comparació amb altres corrents i modalitats internacionals.

I en períodes de transformació o de metamorfosi dels mitjans i del sentit de la informació, com és el cas actual en una societat oberta i glocal, el coneixement del passat ajuda a pensar i actuar críticament en el binomi diacronia-sincronia.

- **Classes teòriques:** sessions dedicades a explicar el temari del programa, comentar i debatre algunes qüestions.
- **Classes pràctiques:** exposicions dels treballs planificats per part dels estudiants.
- **Altres activitats no presencials:** lectura dels textos seleccionats.

AVALUACIÓ

Primera convocatòria

- Examen teòric (50%): realització d'un examen a partir dels continguts exposats i treballats en les sessions del curs.

- Treball (30%): realització d'un treball pràctic relacionat amb la teoria i història del periodisme.

- Pràctiques (20%): realització de pràctiques i exercicis a partir dels continguts exposats en classe, de la lectura de textos o del visionat de productes audiovisuals relacionats amb la matèria.

Per a aprovar l'assignatura, serà necessari aconseguir, almenys, un 5 (sobre 10) en cadascun dels apartats que conformen l'avaluació de l'assignatura. El sistema general de qualificacions seguirà la normativa de la Universitat de València aprovada pel Consell de Govern del dia 30 de maig de 2017. ACGUV 108/2017.

Segona convocatòria

En la segona convocatòria de l'assignatura, es recuperarà aquell ítem (examen, treball o pràctiques) que estiguera suspès (o no presentat) en la primera convocatòria, i es guardarà la nota d'aquells que ja estigueren aprovats.

Honestedat acadèmica

L'honestedat intel·lectual és vital en les comunitats acadèmiques, i per a la justa avaluació del treball de l'estudiantat. Tots els treballs presentats en aquest curs han de ser d'autoria original. No s'admetran treballs en els quals es faça ús de col·laboració fraudulenta o la composició amb l'ajuda d'intel·ligència artificial (ChatGPT o altres).

En el cas de comprovar-se plagi en un treball d'avaluació d'un estudiant, aquest es podrà puntuar amb la qualificació numèrica de zero i suposar la suspensió de la convocatòria, amb independència del procediment disciplinari que es pugua incoar i, si escau, de la sanció que siga procedent d'acord amb la legislació vigent.

També es consideraran faltes greus, i per tant poden suposar la suspensió immediata de la convocatòria, còpia o facilitar la còpia de treballs entre alumnat del grau; accedir irregularment o apropiarse anticipadament del contingut d'una prova o examen; facilitar o procurar l'apropiació, alteració o destrucció posterior del contingut o dels resultats d'una activitat avaluable i la suplantació de la persona en exàmens. Quan es detecten les faltes greus assenyalades en aquest punt, l'o la docent haurà de comunicar-lo a la coordinació del Grau.

La presentació de treballs i/o exàmens amb faltes d'ortografies o ortotipogràfiques i/o errors de sintaxis, coherència o redacció serà penalitzat i pot arribar a suposar la suspensió de la prova.

BIBLIOGRAFIA

Bainbridge, J., Goc, N., y Tynan, L. (2015). *Media and Journalism. New Approaches to Theory and Practice*. Oxford University Press.

Baran, S. J. y Davis, D. K. (2012). *Mass Communication Theory. Foundations, Ferment, and Future*. Wadsworth Cengage Learning.

Barrera, C. (2004). *Historia del periodismo universal*. Ariel Comunicació.

Briggs, A. y Burke, P. (2002). *De Gutenberg a internet. Una historia social de los medios de comunicación*. Taurus.

Christians, C. G., Glasser, T. L., McQuail, D., Nordenstreng, K., y White, R. A. (2009). *Normative Theories of the Media: Journalism in Democratic Societies*. University of Illinois Press.

Conboy, M. (2004). *Journalism. A Critical History*. Sage Publications.

Durham, F. D. y Oates, T. P. (2024). *Forming the Public. A Critical History of Journalism in the United States*. University of Illinois Press.

Fiske, J. (1989). *Understanding Popular Culture*. Unwin Hyman.

Gomis, L. (2001). *Teoría del periodismo. Cómo se forma el presente*. Paidós Comunicación.

Habermas, J. (1991). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. The MIT Press.

Hallin, D. C. y Mancini, P. (2004). *Comparing Media Systems*. Cambridge University Press.

Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2014). *The Elements of Journalism*. Three Rivers Press.

McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. Sage Publications.

Pettegree, A. (2014). *The Invention of News. How the World Came to Know About Itself*. Yale University Press.

Waisbord, S. (2013). *Reinventing Professionalism. Journalism and News in Global Perspective*. Polity Press.